

ressò mont-roigenc

EL SEGLE XIX, UN TEMPS CONVULS

5: LA GUERRA DELS MALCONTENTS (1827)

Martí Rom
www.martirom.cat

16-10-2020

En ple “Trienni Liberal”, on el rei Ferran VII hagué d’acceptar el govern dels liberals, s’havia produït la “Guerra reialista” (1821-1823), amb partides de facciosos absolutistes revoltades lluitant contra la Constitució. Aquell 7 d’abril de 1823, els anomenats “Cent mil fills de Sant Lluís”, l’exèrcit francès, va entrar a Espanya per imposar un altre cop l’absolutisme.

El juny de 1824, ens s’explica Andreu de Bofarull: *“Ufano el partido vencedor... fue creado un batallón de voluntarios realistas quienes gozosos por su instalación descargaron su ojeriza... Durante aquellos días una parte del partido realista conocido por sus secuaces del Angel-esterminador¹, llevando más allá del regular sus ideas exaltadas, concibieron la idea de restablecer el suprimido Tribunal de la Inquisición...”².*

Pere Anguera anota que des del gener de 1824 fins a finals del 1825, es van succeir al Camp de Tarragona una munió de persecucions, detencions, ocasionals fets d’armes, alguns morts per trets...³. Aquest fets *“posa en evidència l’alta crispació... derivada tant dels enfrontaments polítics com de la precària situació econòmica...”⁴.*

Antoni Pons Anguera escriu sobre el 1824: *“Este año no se cogió nada por falta de aguas”⁵.*

Al llibre “Relación de los pueblos de que consta el Principado de Cataluña” de Vicente Frígola (Barcelona, 1824), hi trobem Mont-roig. Diu que els seus principals productes eren el blat, l’ordi, el vi, l’oli i les garrofes. Quant a la indústria, cita la de l’aiguardent i el sabó. La contribució anual que paga per contribució és de 28.068 rals⁶. Una dada curiosa és la que diu que hi ha 3 hores fins a Reus, 6 a Tarragona i 25 a Barcelona.

---

¹ Aquesta societat secreta es creu que es va crear el 1823 per una “ordre reservada” del mateix Ferran VII. Un dels seus objectius era elaborar un “Índice general de apellidos” amb la qualificació de cada un com “puro, purificado o impuro” i anotant el seu càrrec o professió, si era moderat o exaltat...

² “Anales históricos de Reus” d’Andreu de Bofarull, Volum II, (Edicions del Centre de Lectura, Reus, 2007), pàg. 190.

³ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera (Episodis de la història, Rafael Dalmau Editor, 1993), pàg. 7.

⁴ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 9.

⁵ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d’Antoni Pons Anguera (Associació d’Estudis Reusencs, 1988), pàg. 85.

⁶ El “real de vellón” era una moneda que va promoure el rei Josep I Bonaparte (1808 a 1813). Aleshores hi havia dos tipus de “reals”: el “real espanyol” (tradicional) i el “real de vellón”. Aquest segon equivalia a 2,5 rals tradicionals. Ferran VII encara va emetre rals tradicionals. La seva filla Isabel II tan sols “reales de vellón”; equivalia a 0,25 cèntims de pesseta.

El 27 d'agost de 1825 hi ha un intent de revolta a Tortosa i d'altres episodis a Vilafranca del Penedès i el Priorat. L'instigador era el bisbe de Tortosa. Els principals dirigents van ser empresonats. A l'estiu del 1826 hi havia rumors d'aixecaments a Vilafranca, Mataró, Girona i, un altre cop, Tortosa.

Malgrat guanyar l'anterior guerra, molts dels "Voluntaris reialistes" foren apartats de l'exèrcit i de l'administració. Seran els anomenats "il·limitats". No van rebre les compensacions econòmiques que se'ls havia promès. A Catalunya, eren prop d'un miler. Aquest desengany va portar molts a traslladar les seves simpaties al germà del rei, Carles Maria Isidre, "Don Carlos". Aquest, tenia un ideari més radical absolutista que Ferran VII. Això portaria a l'inici de les guerres carlines que es durien a terme durant el segle XIX.

Andreu de Bofarull: *"Vamos a dar una idea del estado político de la nación, y que fueron causa de la insurrección que se formó. El Infante D. Carlos había adquirido gran popularidad en el partido absolutista... El Monarca no tenía hijos y todo el mundo creía que D. Carlos le sucedería en el trono. Cada vez que D. Carlos se presentaba en público, era objeto de demostraciones de predilección del partido ultra-realista... Un partido compuesto de casi todo el clero regular, de un corto número de la nobleza, de la clase ínfima de la nación, y de una multitud de personas, cuyos intereses particulares ya en el ejército, ya en cualquier otro ramo del servicio público eran sumamente adictos al régimen absoluto, comenzó en 1825 a recurrir a la fuerza de las armas..."*⁷.

Quatre anys després de l'entrada dels "Cent mil fills de Sant Lluís", de la fi de la "Guerra reialista" (1823), es produeix a Catalunya la "Guerra dels Malcontents" (1827).

Aquesta "Guerra dels Malcontents" (també anomenada "dels agraviats"), va ser una revolta de tarannà absolutista que té lloc bàsicament a la Catalunya rural, amb algunes espurnes al País Valencià, Aragó, País Basc i Andalusia. D'alguna manera era la lluita dels valors arrelats des de temps immemorial de la majoria de la gent del camp contra els de la ciutat, de la nova societat que ja s'albirava. Grups radicals absolutistes es van revoltar contra el govern de Ferran VII, a qui qualificaven de tou i de col·laboració amb certs nous ambients liberals.

Antonio Pirala quan ha de parlar sobre aquesta guerra, escriurà: *"el Principado de Cataluña, ese país en que nada se parece a la Península, de que forma parte, porque hasta él mismo es enteramente heterogéneo. De distinta índole y hasta enemigos, son los habitantes de las ilustradas e industriales poblaciones de la costa, de aquellos que conservan sus costumbres... en los valles del Segre, del Cinca, en los manantiales del Llobregat y en los profundos abismos y barrancos ..."*⁸.

Hi havia uns elements de fons que van ajudar a endegar aquest moviment insurreccional. Per una banda, la continuada crisi econòmica ajudada per les continues sequeres. Ramon Arnabat conclou: *"la geografia dels Malcontents coincideix forca amb aquelles zones que havien tingut un important desenvolupament econòmic el darrer terç del segle XVIII al voltant de la viticultura i de les activitats menestrals relacionades, i*

---

⁷ "Anales históricos de Reus" d' Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 193.

⁸ "Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista" d'Antonio Pirala (Madrid, 1889), Volum 1, pàg. 34.

que ara patien una profunda crisi econòmica producte de la davallada dels preus agraris...”⁹.

Per altra, també cal tenir en compte les noves polítiques liberals d'impostos i les primeres desamortitzacions de béns de l'Església, principalment aquells lligats a la supressió de la Inquisició. Una aristocràcia, fonamentalment rural, i els membres de l'Església, endegaran una política de descontentament i d'enuig. Algunes fonts parlen de l'existència d'una societat secreta dita “El Ángel Exterminador” que mou els fils de la insurrecció. Ho citava del text d'Andreu Bofarull uns paràgrafs enrere. També he trobat informacions que diuen que aquella increïble Josefina Comerford, de la “Guerra reialista”, va ajudar a finançar la “Guerra dels Malcontents”.

Són anys de trontolls, de llargs governs absolutistes trencats per un curt període liberal i, tot d'una, tornem-hi amb els absolutistes.

Qui seran els que ara s'aixequin en armes? Són antics components de les partides contra els francesos. Alguns també han participat com a “Voluntaris reialistes” en la darrera guerra (1821-1823). Ja havíem comentat que els anomenats “oficials reformats o il·limitats” havien estat desmobilitzats i s'havien quedat sense la paga que els hi havien promès. També camperols amb profundes conviccions religioses que creuen que han estat traïts per Ferran VII.

A inicis de 1827 es viu un ambient enrarit i molt tens. El primer moviment, segons Antonio Pirala, fou a finals de febrer quan el tinent il·limitat Francesc Ferrilabras va convocar a d'altres a una reunió a Tona (Osona). Afegia: “*El fértil campo de Tarragona se agitaba al mismo tiempo...*”¹⁰. Sembla que des de Tortosa es vulgui tornar a intentar. També hi ha alguna partida a Horta de Sant Joan que recorria la Terra Alta i que clamava contra el tron i els sectaris.

L'Arquebisbe de Tarragona, Fernando de Echánove y Zaldívar, antic inquisidor, clamava en una pastoral del 23 de març de 1827 que los “*masones, carbonarios, iluminados, universitarios y demás sectarios de sociedades ... (són) dignos de la pena de muerte...*”¹¹.

El 25 d'agost hi ha un aixecament a Manresa. Criden: “¡Visca la religió! ¡Visca Fernando VII!”. Es crea una Junta Superior Provisional del Govern del Principat. La Catalunya interior cau en mans dels revoltats: Vic, Cervera, Berga, Figueres.... El principal problema de l'exèrcit era que tan sols comptava amb uns 7.500 homes a Catalunya. Els Malcontents serien molts més¹².

Quan els revoltats entren als pobles criden contra els francesos i a favor de la Santa Inquisició. També comencen a sentir-se proclames a favor de “Don Carlos”, el germà del rei. Sovint l'anomenen ja “Carles V” i porten imatges de Ferran VII cap per avall. D'altres, absolutistes però no seguidors de “Don Carlos” criden “¡Visca el Rei! ¡Mori el

---

⁹ “Notes sobre l'aixecament dels Malcontents (1827)” de Ramon Arnabat, pàg. 16.

¹⁰ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, Volum 1, pàg. 36.

¹¹ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 25.

¹² La xifra oficial comptabilitzada era d'uns 8.000. En el text “Notes sobre l'aixecament dels Malcontents (1827)” de Ramon Arnabat, pàg. 14, s'hi esmenta que al corregiment de Tarragona eren 3.125, la major aportació de Catalunya; després ja ve Girona amb 1.041.

mal govern!” Creuen que, encara, alguns liberals tenen segrestada la voluntat del rei. Malgrat això, “Don Carlos” tindria poca incidència en els episodis de la guerra que anava a començar.

Aquest, també conegut com “Carlos Maria Isidro”, que s’autoproclamaria Carles V, era fill de Carles IV i germà de Ferran VII. S’havia casat amb Maria Francisca de Braganza i van tenir tres fills: “Carlos Luis” (1818), “Juan Carlos” (1822) i Fernando (1824). El primer seria conegut com Carles VI i el segon “Don Juan”.

L’1 de setembre s’aixecava a Cornudella una partida a les ordres de Joaquim Laguardia i els frares franciscans Bernat Sirvent i Pau Orri. Aquest franciscà Pau Orri, nascut a Barcelona i del convent reusenc de Sant Francesc, serà conegut com “Pare Punyal”. L’altre franciscà era Bernat Sirvent, del convent riudomenc.

El conegut com “Rafí Vidal” serà el cap al Camp de Tarragona. Realment es deia Joan Rafí Sastre, de can Vidal de Vilabella. El 1826 era el subinspector del govern militar de Tarragona i va rebre l’ordre de sufocar les partides de revoltats. Amb aquesta excusa, el 4 de setembre entra a Reus amb 200 homes. Aleshores, “Rafí Vidal” es declara comandant de l’exèrcit revoltat . “*Desde ahora me quito la máscara, y digo: que soy partidario de aquellas columnas, me declaro a su favor, y continuaré, siempre que sea su fin separar a todo infame que haya sido constitucional...*”¹³.

*“La matinada del 8, part dels Voluntaris es manifestaren con muchos gritos de Viva el rey, pero no decían cual, encapçalats pels franciscans Orri i Sirvent... El 9, feren formar els Voluntaris del poble davant la caserna, incitant-los a la revolta els franciscans Orri i Terrés...”*¹⁴. Andreu de Bofarull ens explica: “*entró el grueso de toda aquella facción capitaneada por el célebre Franciscano padre Orri, el que iba guarnecido de todas armas encima de su hábito y montado... Durante su estancia en Reus se apoderaron de todos los fondos del Ayuntamiento...*”¹⁵. Segons les informacions, a Reus hi havia reunits més de 6.000 homes.

Aquest Pau Orri ja sortia en una informació del “Diario de Barcelona” del 22 de novembre de 1822, uns cinc anys abans, en plena “Guerra Reialista”, quan se’l cita a un judici per aclarir les “*circunstancias que puedan concurrir o que efectivamente hayan influido para la fuga y deserción que han hecho de su convento de esta ciudad...*”.

El 13 de setembre, “Rafí Vidal” publicava una proclama als “*habitantes del campo de Tarragona*” que començava: “*Viva la santa religión. Viva el rey nuestro señor, y el tribunal de la Inquisición*”. Acabava: “*Mediante la divina gracia, alcanzaremos la gloria inmortal de extinguir los enemigos del trono de Fernando y de la sacrosanta religión de Jesucristo que profesamos*”¹⁶.

“Rafí Vidal” havia nascut el 1798. Havia participat a la “Guerra reialista” (1821-1823) a les ordres de Joaquín Ibáñez Cuevas, baró d’Eroles. Es va refugiar a França d’on tornà, el 1823, amb els “Cent Mil Fills de Sant Lluís”.

---

¹³ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, pàg. 65.

¹⁴ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 22.

¹⁵ “Anales históricos de Reus” d’Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 194.

¹⁶ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, pàg. 67.

Els revoltats a Catalunya, tot d'una, ja són uns 20.000 homes. El govern ha perdut el control del territori. “*A Reus es reunia un grup d'il·limitats de Reus, Cambrils i la Selva amb oficials dels Voluntaris Realistes de Castellvell, Mont-roig i Vila-seca...*”¹⁷. El 14 de setembre la força que comandava “Rafí Vidal” derrotà als governamentals al coll de Balaguer. El 19 assetjà Tarragona. Aquell mateix 14 de setembre el Comte d'Espanya¹⁸ és nomenat capità general de Catalunya.

El 21 de setembre es va constituir la Junta Corregimental a Alforja. El president era “Rafí Vidal”, el vicepresident el franciscà Manuel Cúndaro, i hi havia tres vocals: Sebastià Cabré d'Alforja, Francesc Pasqual hisendat i capità del “Voluntaris reialistes” de Mont-roig i Francesc Pàmies hisendat de l'Aleixar (de cal Cercós) i capità dels “Voluntaris reialistes” de la Selva del Camp¹⁹. El secretari era Miquel Martí, de Mont-roig²⁰.

El mont-roigenc Francesc Pasqual Anguera ja l'havíem trobat a la Junta per la construcció de l'església nova el 1801 i alcalde el 1808.

La Junta d'Alforja estava “*inspirada, segons les cròniques, per una societat secreta anomenada El Angel exterminador, la qual dirigia aquell moviment de del monestir de Poblet, propugnant l'alliberament del rei de les influències maçòniques i liberals, el restabliment de la Inquisició i la supressió de les Corts...*”²¹.

També trobem un Pere Savall de Mont-roig, entre els promotors d'aquesta revolta. Ferran Jové Hortonedà ens comenta que un membre de la partida del Jep dels Estanys²² duia quatre oficis destinats a “*un tal Acevedo, un altre a Pere Savall, capità il·limitat de Mont-roig i els altres dos, també dos capitans il·limitats, un de Bellmunt i l'altre de Gratallops...*”²³. A continuació concreta que estaven signats pel capità il·limitat Josep Sanxo, de les Borges del Camp, que deia estava autoritzat per la Junta de Manresa: “*al moment que rebis aquesta nota et posaràs en defensa de l'Altar i el Tron, aixeca gent i no et preocupis, que vinc de comandant del Priorat. Ara és l'ocasió, si la vols aprofitar, i pots tenir pa per a la vellesa...*”²⁴.

El sergent Pere Benages de Montbrió, que estava empresonat al fort de Tarragona per fets anteriors (eren del 1825), fugí i anà a reunir-se amb d'altres revoltats a Alforja. El 6

---

¹⁷ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 21.

¹⁸ Charles d'Espagnac, Comte d'Espanya, havia nascut a Foix (Llenguadoc) el 1775. El 1791, fugint del terror revolucionari, es va refugiar a Palma de Mallorca. El 1792 va entrar a l'exèrcit espanyol. Va participar a la “Guerra del Francès”. Fou governador de Tarragona del 1815 al 1817. S'exilià durant el “Trienni liberal”. Va tornar a Espanya amb els “Cent Mil Fills de Sant Lluís” (1823).

¹⁹ Aquest era l'avi d'Isidre Pàmies Borràs dit “Cercós”, un famós cap de partida carlina a la Tercera Guerra carlina.

²⁰ Segons “Els Malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, text del llibre “Miscel·lània d'homenatge a Josep Benet (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991), pàg. 152.

²¹ “Un guerriller liberal al Priorat” d'Enric Fernández Pellicer (Episodis de la història, Rafael Dalmau Editor, 1972), pàg. 41.

²² Josep Busoms ja havia encapçalat una partida contra les tropes napoleòniques a la “Guerra de Francès”. També participà a la “Guerra reialista” (1821-1823). Va ser un dels caps de la “Guerra dels Malcontents”. Amb la derrota, fugí a França. El van retornar a Espanya i fou afusellat a Olot (finals de 1828).

²³ “Maties de Vall i Llaberia, mariscal de camp carlí (1802-1872)” de Ferran Jové Hortonedà (Edicions del Centre de Lectura, Reus, 2003), pàg. 55

²⁴ Traduït al català en el llibre “Maties de Vall i Llaberia, mariscal de camp carlí (1802-1872)” de Ferran Jové Hortonedà (Edicions del Centre de Lectura, Reus, 2003), pàg. 55.

de setembre entra amb una partida a Valls. Aquest “*el 23 de setembre... es traslladà a Mont-roig, des d'on un escamot sortí a voltar els masos, per incautar-ne les armes...*”²⁵.

Dèiem que, en general, els membres de l'Església van fer costat, si no eren els instigadors, de la revolta absolutista. Entre els que es van decantar per la Constitució i els liberals he trobat mossèn Tomàs Roca, aquell que anaven a afusellar les tropes napoleòniques el 13 de juny de 1811, aquell dia del Corpus. He trobat algun comentari sobre aquest: “*Tomàs Roca, beneficiat de Mont-roig (fou) acusat de predicar contra els realistes i d'insultar els parents d'aquests...*”²⁶. En una nota a peu de pàgina afegeix que també fou “*acusat d'exaltar els eclesiàstics il·lustrats, de vestir de seglar i d'acompanyar senyores al passeig*”²⁷. Era un mossèn avançat a la seva època.

També explica que “*els beneficiats de Cambrils Salvador Berenguer i Agustí Borràs (foren) acusats de malparlar de la Inquisició i de les autoritats eclesiàstiques i d'haver denunciat el rector de Cambrils com a servil...*”. També, a la nota a peu de pàgina deia que “*el rector és acusat de celebrar amb banquets a la rectoria les victòries realistes*”. Recordarem que els liberals anomenaven als seus contraris “servils”.

El cap de les Borges del Camp Maties de Vall Llaberia informava el 23 de setembre a la Junta que “*con toda actividad se trabaxa a la fàbrica de plomo... dentro de unos pocos días tendremos plomo y balas...*”²⁸. Deuria ser plom de les mines de Bellmunt.

Maties de Vall Llaberia era fill de Rosa Llaberia Gassó de Mont-roig del Camp²⁹. Aquesta es va casar el 1801, a l'església de Mont-roig, amb Francesc de Vall Cabrer de Riudecols i resident a Les Borges del Camp. En els capítols matrimonials s'hi diu que aleshores la seva mare era vídua i que tenia un germà.

Per sufocar la revolta i desfer malentesos, el rei Ferran VII, el 18 de setembre decideix anar a Catalunya. Surt el dia 22 acompanyat, entre d'altres, pel ministre “de Gracia y Justicia” Francisco Tadeo Calomarde.

En el “Diario de Tarragona” del 10 d'octubre de 1827 hi tenim la descripció del viatge del rei. Surt el dia 22 de San Lorenzo del Escorial cap a Ocaña. A l'endemà va a Quintanar de la Orden. El següent a Albacete. L'altre a Gineta (Albacete). El dia 26 havia dinat a Castelló de la Plana i va anar a dormir a Vinaròs. A l'endemà, 28 de setembre, va dinar a L'Hospitalet de l'Infant (13 “leguas de posta”³⁰) i va arribar a Tarragona (7 “leguas de posta”).

Resulta curiós que aquest diari també publica una mena de poema que la reina Amàlia li dedica abans d'iniciar el viatge: “*¡A Dios Fernando, a Dios! Nos ha llegado / la hora fatal de la separación; / Hagamos pues con ánimo esforzado / El sacrificio a nuestra*

---

²⁵ “Els malcontents del correiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 24.

²⁶ “La clerecia catalana durant el Trienni liberal” de Gaspar Feliu Montfort (Institut d'Estudis Catalans, 1972), pàg. 128.

²⁷ Segons el “Diario de Barcelona”, del 16 d'agost de 1825, Tomàs Roca Cortina fou proposat per una canongia a Tarragona.

²⁸ “Els malcontents del correiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 25.

²⁹ Informació del llibre “Maties de Vall i Llaberia, mariscal de camp carlí (1802-1872)” de Ferran Jové Hortonedà (Edicions del Centre de Lectura, Reus, 2003), pàg. 31.

³⁰ Una “legua de posta” eren quatre quilòmetres.

fiel Nación / Anda, pues su felicidad lo exige / Calma de los partidos el furor / Y Dios, que solo nuestra suerte rige / Vaya contigo como protector...". Que bonic!

Pere Anguera explica que "Rafí Vidal" va enviar, el 24 de setembre, des de Reus, una carta a Miquel Martí Boronat, a Mont-roig, on sembla que li fa saber que es retirarà de la insurrecció³¹.

"Rafí Vidal" "*valiente adalid de la insurrección que jura la muerte o la victoria depone voluntariamente las armas... y se presenta al rey a su paso por Vinaroz...*"³². Era el 26 de setembre. Sembla que Ferran VII li va ordenar que deposés les armes sense condicions i "Rafí Vidal" li va dir que encara tenia forces amb les que continuar la lluita i que podien esperar-lo al Coll de Balaguer.

Amb l'arribada del rei, els revoltats marxen de Reus el 27 de setembre. El moviment facciós es desinfla, molts dels seus integrants decideixen tornar a casa.

"Rafí Vidal" encara intenta enfrontar-se a les tropes reials al Coll de Balaguer³³ per impedir l'arribada del rei. Ens relata Bofarull: "*Durante el transito del Monarca, algunas gavillas aparecieron en diferentes puntos de la carretera, como el Coll de Balaguer... pero las tropas que guarnecían aquella línea hicieron retroceder a los incautos...*"³⁴. El general Josep Manso va sortir amb una columna cap a Tarragona per ajudar les forces que venien amb el rei, que anaven comandades per Charles d'Espagnac, Comte d'Espanya (aquest serà un personatge important en endavant, principalment a la Segona Guerra Carlina).

El rei Ferran VII deuria passar pel terme de Mont-roig en el seu camí cap a Tarragona. Hi va arribar el 28 de setembre.

Segons Antonio Pirala, aquell mateix dia un grup nombrós dels "Voluntaris reialistes" de Reus, situat a Vila-seca, van intentar apoderar-se del rei. Aquella protecció de l'exèrcit ho va evitar. "*El mismo rey pudo oír los tiros, que casi a su presencia se disparaban...*"³⁵.

A l'endemà fa la proclama "Catalanes" on demana a totes les corporacions que vagin a retre-li homenatge: "*Ya estoy entre vosotros según os lo ofrecí por mi decreto de diez y ocho de este mes; pero sabed que como Padre voy a hablar por última vez a los sediciosos el lenguaje de la clemencia, dispuesto todavía a escuchar las reclamaciones que me dirijen desde sus hogares, si obedecen a mi voz; y que como Rey vengo a restablecer el orden...*". A més, informa que els membres d'aquelles faccions sols calia que es presentessin i lliuressin les armes "*a la autoridad militar más inmediata a las veinte y cuatro horas de intimidarles mi soberana voluntad... regresando... a sus respectivos hogares...*". En canvi, els caps militars quedaven "*a disposición mía para recibir el destino que tuviese a bien darles...*"³⁶.

---

³¹ "Els malcontents del corregiment de Tarragona" de Pere Anguera, pàg. 20.

³² "Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista", pàg. 68.

³³ Sobre aquest paratge inhòspit en els segles passats, podeu consultar el text "Mont-roig: geografies, camins i viatgers (1)" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom, pàg. 447.

³⁴ "Anales históricos de Reus" d'Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 198.

³⁵ "Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista", Volum 1, pàg. 51

³⁶ "Anales históricos de Reus" d'Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 199.

El dia 29 el general Josep Manso va entrar a Reus. *“El terrible Padre Puñal (Pau Orri), padre franciscano de la partida del Jep del Estanys, que armado de pies a cabeza, con bandera de sangre en la mano y pendiente un crucifijo entre dos pistolas, llegara hasta las puertas de Barcelona, proclamando con el ardor de un energúmeno la inquisición, debió su vida a unes monjas que en su convento lo ocultaron...”*³⁷.

Comenta Bofarull que a l'1 d'octubre: *“fue cojido por algunos paisanos en la Puerta de Misericordia el padre Orri, que como apodo era conocido por Fraile Puñal, el que en medio de una gritería y confusión fue trasladado en casa de la Villa, y salvado por el jefe de la tropa del furor popular; sin embargo al otro día fue conducido a Tarragona ante el ministro, que después de un rato que estuvo hablando con él, fue puesto en libertad...”*³⁸. Hi va haver una general clemència amb els eclesiàstics.

*“Juan Rafí y Vidal, que capitaneaba unos trescientos facciosos del campo de Tarragona, depusieron las armas y se acogieron al indulto... las facciones de Villafranca de Panadés, se dispersaron también... el sargento retirado Salval, jefe de los de Vilabella y Albajar de los de Mombrió del campo, disuelven sus partidas...”*³⁹.

Fins a finals d'octubre encara hi hauran alguns focus de revoltats al Priorat i al Montsant.

En el llibre “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera hi ha la quantificació del suport de cada poble a aquesta revolta. Són informacions del Archivo Histórico Nacional de Madrid. Diu que a Mont-roig⁴⁰ hi havia entre 230 i 267 homes implicats (segons dues relacions oficials), d'un total de 600 veïns (homes útils, no habitants). Deuen ser homes en edat de fer la milícia.⁴¹ També informa que d'aquests implicats, n'hi havia 26 sense cap mena d'armament⁴².

En el llibre de Pere Anguera hi podem trobar algunes citacions més de Mont-roig. Diu que Francesc Pedret, de Montbrió, fou *“comisionado para yr a la Junta de Manresa, a buscar unas proclamas, las quales las entregó al comandante del batallón de Monroig...”*⁴³. Sobre la presència del clergat a la revolta, cita Mossèn Jaume Rovira de Mont-roig⁴⁴.

El rector de Mont-roig del 1824 al 1830 fou Mossèn Pere Llaberia Cabré, de l'Argentera. Va morir el 3 d'agost de 1830 amb 75 anys⁴⁵.

---

³⁷ “La guerra de Cataluña. Historia contemporánea de los acontecimientos que han tenido lugar en el Principado desde 1827 hasta el día” de Eduardo Chao (Madrid, 1847), pàg. 31.

³⁸ “Anales históricos de Reus” d'Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 200.

³⁹ “La guerra de Cataluña. Historia contemporánea de los acontecimientos que han tenido lugar en el Principado desde 1827 hasta el día” de Eduardo Chao, pàg. 30.

⁴⁰ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 51.

⁴¹ Per exemple, a Riudoms hi consten 602 veïns, a Cambrils 500, Montbrió 302.

⁴² “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 54.

⁴³ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 62.

⁴⁴ “Els malcontents del corregiment de Tarragona” de Pere Anguera, pàg. 66.

⁴⁵ “Rectorologi de Mont-roig des de 1681 (II)” de Baptista Nogués, “Ressò mont-roigenc” núm. 54, pàg. 28.

El 8 d'octubre trobem que la corporació municipal de Mont-roig va a Tarragona a presentar-se al rei⁴⁶.

Mentre, el Comte d'Espanya recorria Catalunya de sud a nord enfrontant-se amb les restes de les partides dels Malcontents. El novembre encara quedava un focus de revoltats a Cabacés (Priorat).

Amb l'arribada de Ferran VII s'inicia la repressió als caps dels Malcontents. Els principals seran afusellats, d'altres tres-cents deportats a Ceuta. Alguns van aconseguir exiliar-se a França.

“Rafí Vidal” fou empresonat a Tarragona. Al principi estava lliure i semblava que el rei l'havia entès i perdonava la seva conducta. Ferran VII li havia promès l'indult si es rendia. Finalment seria afusellat, en secret, el 7 de novembre. Sembla que sabia massa coses, es deia que *“posee importantes secretos que pueden comprometer a elevadas personas...”*⁴⁷. Segons explica Antonio Pirala, abans de la seva execució va passejar amb un oficial *“con quién desahogo su corazón como con un amigo, le confió secretos que nos prohibieron revelar. Diremos únicamente que... había sido instrumento de planes elevados...”*⁴⁸.

Andreu de Bofarull descriu minuciosament la repressió. *“En la mañana del 7 de noviembre... a las siete y media se oyeron dos cañonazos en Tarragona, inmediatamente se enarboló la bandera negra, señal de ejecución; a poco rato se vieron suspendidos del patíbulo los cadáveres del coronel graduado de infantería D. Juan Rafí Vidal comandante de batallón, y el del capitán graduado de teniente coronel D. Alberto Olives, primero y segundo gefes de la criminal y escandalosa rebelión en el corregimiento de Tarragona...”*⁴⁹.

Després continua enumerant les execucions: dia 7, dos; dia 8, tres; dia 13, una; dia 21, tres. També diu que durant aquest mes de novembre van patir persecució *“250 paisanos y 27 religiosos (que) fueron trasladados a varios presidios...”*⁵⁰.

Per estalviar-se la mort de “Rafí Vidal”, Ferran VII va marxar cap a València el 28 d'octubre per recollir la seva esposa, la reina (Maria Josefa Amalia de Sajonia), la seva tercera esposa).

Bofarull afegeix que el dia 1 de desembre Ferran VII i la reina Amalia van visitar Reus. *“La permanencia... fue corta, pues se dirigieron a Tarragona a las cuatro de la tarde del mismo día, desde cuyo punto se trasladaron a Barcelona...”*.

El “Diario de Tarragona” de l'endemà explicava que havia sortit a les nou del matí. El dia anterior, 1 de desembre de 1827, el rei havia inaugurat la carretera que unia directament Reus i Tarragona⁵¹. Aquesta carretera va ser batejada com de la “Reina Amàlia”.

---

⁴⁶ “Diario de Tarragona” del 18 d'octubre de 1827.

⁴⁷ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, pàg. 69.

⁴⁸ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, Volum 1, pàg. 71.

⁴⁹ “Anales históricos de Reus” d'Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 201.

⁵⁰ “Anales históricos de Reus” d'Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 203.

⁵¹ “Anales históricos de Reus” d'Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 205.

Un cop lluny Ferran VII de Catalunya, comença una major repressió que s'escampa per tot arreu. L'executor serà el Comte d'Espanya. Aviat corre la brama que aquest ha fet justícia pel seu compte, que el rei no n'ha estat l'instigador. No sabrem fins a quin punt era cert, més possiblement fou una maniobra per consolidar el paper de la monarquia i del rei.

Antonio Pirala reproduïx unes informacions d'algú de la pròpia Tarragona: *“Numerosas personas... fueron presas... eran encerradas en el espacioso castillo de Pilatos, edificio que llegó a llenarse por completo... (los) más complicados o enterados del vaso plan, eran arrojados al fuerte Real... para vomitar luego sus cadáveres destrozados y sangrientos; la bandera negra era la señal de estos horribles asesinatos políticos... El terror tenía, en aquel período de sangrientas venganzas, sobrecogidos los ánimos de los habitante... la desconfianza y el recelo reinaban por doquiera... Al abandonar nuestra afligida ciudad el sanguinario Conde, respiramos con más desahogo, y entonces de público se dijo que en pueblos de esta comarca se encontraron a faltar individuos, ya eclesiásticos, ya seculares, entre ellos algunos bailes⁵², que habían emprendido... viaje a Tarragona llamados por el general, sin haber regresado...”⁵³. Conclou Pirala: “Mucho perdió el prestigio del soberano... Nadie inculcó al conde de España...”⁵⁴.*

Aquella increïble Josefina Comerford, companya d'insurrecció d'Antonio Marañón dit “El Trapense” a la “Guerra reialista” i implicada, també, en la “Guerra dels Malcontents”, és confinada en un convent de Sevilla. El 1833, amb la mort de Ferran VII, quedarà lliure. Va viure a Sevilla, fent algun viatge a Catalunya i Irlanda. Va morir el 1865. Sobre la seva vida Agustín de Letamendi va escriure la novel·la “Josefina Comerford o el fanatismo” (1849).

Hem deixat a banda un personatge de Mont-roig que esdevé rellevant, és Miquel Martí Boronat. Aquest, surt citat anteriorment com el destinatari d'una carta que el cap “Rafí Vidal” envia el 24 de setembre fent-li saber que probablement deixarà la revolta. També deu ser aquell “Miquel Martí” secretari de la Junta d'Alforja, d'on “Rafí Vidal” n'era el president. Anteriorment també havíem vist com un Miquel Martí havia estat alcalde de Mont-roig el 1813.

Qui era aquest Miquel Martí Boronat? Vaig trobar aquest personatge en el treball que vaig fer sobre el marquès de Mont-roig⁵⁵. Anteriorment, en aquesta col·lecció de textos, havíem trobat Joan Baptista Ferratges Jordi en els fets de la “Guerra del Francès”. Aquest tenia dos fills i tres filles: Joaquim, Ferran, Clara, Bernarda i Carme Ferratges Ballester. Clara Ferratges Ballester es casaria amb Miquel Martí Boronat. El segon, Ferran Ferratges Ballester serà *l'americano* que se'n va a fer fortuna a Santiago de Cuba i tindrà un fill que serà Antonio Ferratges Mesa (el primer Marquès de Mont-roig). Per cert, un dels liberals que lluità per enderrocar la monarquia autoritària d'Isabel II i va participar activament en la “Gloriosa revolución de septiembre” de 1868.

---

⁵² Batlle, alcalde.

⁵³ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, Volum 1, pàg. 70.

⁵⁴ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, Volum 1, pàg. 72.

⁵⁵ Vegeu el text “El marquès de Mont-roig: a la recerca d'una ombra” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.

Miquel Martí Boronat havia nascut a Mont-roig i els seus pares eren Pere i Maria (pagesos). Sabem que s'exilià a França des del desembre de 1822 al juny de 1823, durant el "Trienni Liberal". El trobem el 7 de febrer de 1827, com administrador, a la Junta d'Obres de l'església nova⁵⁶, en substitució de Josep Jordi Toda. El 1829 es traslladà a Tarragona, on exercí de notari. Aleshores, com administrador de l'església nova, el va substituir Josep Jordi Munté.

Sobre aquest personatge, Miquel Martí Boronat, és interessant citar l'article "Un notari carlí de Tarragona a l'Urgell. Nota de la producció documental de Miquel Martí Boronat (1831-1835)" de Josep M.T. Grau Pujol⁵⁷. Diu: "*L'exercici de l'activitat professional de Miquel Martí i Boronat no fou l'habitual d'un notari de ciutat. La situació política que li tocà viure i la seva ideologia carlina enfrontada amb els liberals i la seva doble residència a Mont-roig del Camp i Tarragona motivaran una extrema mobilitat. Els seus manuals s'inicien l'any 1816, just passada la sagnant Guerra del Francès. Unes vegades s'intitula notari de número de Tarragona i d'altres notari de regnes... amb residència a Tarragona i també actuari del tribunal de Riudecanyes i pobles de la baronia de Vilanova d'Escornalbou...*".

Aquest "notari carlí", per exemple, jo l'havia trobat en aquell text sobre el "Marquès de Mont-roig", en una escriptura del Mas d'en Romeu (del 10 de maig de 1831), on es concretava la finalització d'un "censal" sobre la propietat de la vídua de Tomàs Porta, Francisca Ballester. Un "censal" era l'obligació perpetua que tenia una persona de pagar una pensió anual a un altre (normalment a l'interès del 7,5%), i als seus successors, com a conseqüència d'un capital rebut anteriorment; normalment es posava com a garantia d'un bé material.

Al document testamentari de Miquel Martí Boronat, del 10 de novembre de 1822, hi trobem més informació sobre aquest personatge. Comença: "*En nom de Déu, amen. Jo Miquel Martí y Boronat natural de la vila de Montroig del Camp...*". En aquesta data s'estava en plena "Guerra reialista" (1821-1823), per la qual cosa parla de "*estos calamitosos y destructivos temps en que esta tant exposada la fràgil vida humana... y poderme millor ocupar y alcanzar las felicitats eternes...*". Diu que era fill de Pere Martí i Maria Boronat; ambdós de Mont-roig. L'avi patern era Miquel Martí. Va tenir tres filles, Ana Martí Ferratges ("*hereva*"), Clara i Maria. Diu que el seu germà, Pere Martí, té un fill dit Pere Martí Llaberia ("*hereu*")⁵⁸. També esmenta que la seva germana, Maria Martí Boronat, es va casar amb Miquel Borràs Salvador ("*metge*"). L'altre germana, Teresa, es va casar amb Joan Puñet ("*pagés y contractant*"). També cita Josep Maria Roig, el seu nebot, fill de Josep Maria Roig Martí i Bernarda Ferratges. També esmenta el seu cunyat Fernando (Ferran) Ferratges Ballester. Finalment, Miquel Martí Boronat diu que fou batlle (alcalde) el 1813, al final de la "Guerra del Francès" (1808-1814).

---

⁵⁶ "D'altres notaris a Mont-roig" de Josep Munté Vilà, a "Ressò mont-roigenc" núm. 63, pàg. 8.

⁵⁷ Revista "URTX" de Tàrraga, núm. 15 (2002), de la pàg. 229 a la 236.

⁵⁸ Per altra banda, en una acta notarial del 26 de febrer de 1860, tenim que Josefa Vall és vídua de Pere Martí Llaberia i tenen, entre d'altres, un fill dit Josep Maria Martí Vall, que diu que es va casar amb Engràcia Prous Vidiella i tindrien, entre d'altres, a Joaquim Martí Prous. Es casaria amb Miquela Aragonès Font i van tenir un únic fill, el meu avi, Miquel Martí Aragonès, de "cal Panadero". Per cert, jo he sentit explicar al meu pare, Josep Martí Tost, que li havia preguntat al seu pare d'on venia això de "cal Panadero" i que aquest li havia contestat que ell també ho havia preguntat al seu avi, aquell Josep Maria Martí Vall i que no li havia sabut respondre.

També l'he trobat (gens estrany), com a notari en els capítols matrimonials del cap reialista (després rellevant carlí) de les Borges del Camp, Maties de Vall Llaberia (17 de març de 1827)⁵⁹.

Continua Josep M.T. Grau Pujol: “*La inestabilitat de la primera Guerra Carlina (1833-1840) el fa moure de nou i de forma constant pel territori... El 1831 es desplaça esporàdicament a l’Urgell, en concret al monestir femení de Vallbona de les Monges, on hi tornarà en diverses ocasions el 1832, el 1833 i el 1835. L’any 1837 és el darrer de la seva activitat i el trobem refugiat a Sitges juntament amb altres camptarragonins, sobretot eclesiàstics, que esperaven fugir per mar cap a les Illes Balears o a altres destinacions segures...*”. Aquest refugiar-se a Sitges deuria ser, més aviat, perquè era el poble de la seva sogra Bernarda Ballester Casañas, l’esposa de Joan Baptista Ferratges Jordi.

A finals de novembre de 1827 ja no hi ha gairebé aldarulls a Catalunya, però continuava una inestable situació política. El 24 de novembre de 1827 els reis tornen a Tarragona. Venien de València i havien fet nit el 23 al Perelló. El “Diario de Tarragona”, del 5 de desembre de 1827, dirà: “*Lo mismo que en los tránsitos anteriores, se ha visto en estos el camino cubierto de gentes vitoreando sin cesar a sus Soberanos... En Tarragona se hallaba un inmenso concurso reunido...*”.

Els reis, després d’uns dies a Tarragona, l’1 de desembre són rebuts amb entusiasme a Reus. I el 3 de desembre surten cap a Barcelona. Prèviament, el 29 havien sortit les tropes franceses (aquells “Cent Mil Fills de Sant Lluís”) que hi estaven des del 4 de novembre de 1823. Quatre anys. Eren els termes pactats entre els reis d’Espanya i França.

En el “Diario de Tarragona”, del 30 de novembre, hi podem llegir. “*Ayer las tropas del Rey... entraron a ocupar la plaza, Ciudadela y fuerte de Barcelona. Los fieles leales habitantes de esa capital salieron a recibir las tropas...*”. Estaven comandades pel Comte d’Espanya. També en el del 7 de desembre de 1827, s’explica que el dia 6 a les dotze, a Barcelona, el rei faria “*el besamanos general*” i que a les sis de la tarda hi hauria “*el besamanos de las Señoras*”.

El 4 de desembre de 1827 es dona l’ordre de desarmament dels Voluntaris Reialistes de Reus, Falset, la Selva, Mont-roig, Gratallops, Valls, les Borges, Cornudella i Riudecols.

Després de recórrer diverses províncies espanyoles, Ferran VII torna a Madrid l’11 d’agost de 1828. “*Con los honores del triunfo, representado en un arco, hollando a los catalanes con las herraduras de su caballo...*”⁶⁰.

La sortida de les tropes franceses de Barcelona va neguitejar els liberals barcelonins, doncs havien tingut la seva protecció durant aquells anys. No es van estalviar de la repressió posterior. Escriu Pirala sobre Barcelona: “*En breve fueron pocos los que no contaban en peligro un pariente o un amigo incomunicados y cargados de hierro...*”⁶¹.

---

⁵⁹ “Maties de Vall i Llaberia, mariscal de camp carlí (1802-1872)” de Ferran Jové Hortonedà, pàg. 34.

⁶⁰ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista” d’Antonio Pirala, Volum 1, pàg. 86.

⁶¹ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, pàg. 80.

Malgrat tot, la vida continuava. Hi ha constància que durant la quaresma de 1828 i 1829 va anar a predicar a Mont-roig el frare missioner d'Escornalbou Magí Martí (de Valls)⁶².

El "Diccionario Geográfico-Estadístico de España y Portugal" de Sebastián de Miñano (Madrid, 1827) té una llarga descripció de Mont-roig. Entre d'altres comenta que s'està construint una església nova "*la cual se costea por los vecinos que voluntariamente se impusieron con aprobación de S. M. La cuota de una quincena parte de sus frutos. El lugar en que se construye es el mismo en que, en tiempo de los moros, había un castillo sobre una colina arcillosa roja... El viento dominante es el maestral*"⁶³...". També esmenta que hi ha 8 molins fariners, una pedrera, algunes guixeres, 3 fàbriques de rajoles i teules, 1 fàbrica de sabó i que es fabrica molta calç. Diu que incorpora dos termes, el de Miramar (antigament Guardamar) i el de la Pobla d'en Taudell.

El 14 de setembre de 1828 una pedregada enfonsa un xic més la pagesia. Ferran Ferratges Ballester, el fill petit d'aquell notari mont-roigenc afusellat pel francesos el dia de Corpus del 1811, havia quedat com a únic baró de la família. Eren uns anys difícils. Després de la "Guerra reialista" (1821-1823) hi havia hagut la "Guerra dels Malcontents" (1827). Són molts elements que ajudaven a pensar en l'emigració.

L'emigració espanyola a partir de 1800 es concentra a Cuba; per les successives independències de les colònies del continent americà, i per les oportunitats d'una illa poc poblada.

Ferran Ferratges Ballester decideix *fer les amèriques*, emigrar a Cuba influït per les notícies dels *americanos* de Sitges; era el poble de la seva mare Bernarda Ballester Casañas. Gaietà Romeu Benaprés diu: "*las enormes pérdidas y gastos ocasionados por la guerra a esta familia sin ventura... sembró la escasez y la ruina... Don Fernando Ferratges... en sus venas corría la misma sangre valerosa y decidida. Buscando más extensos horizontes, se trasladó a nuestras colonias de América...*"⁶⁴.

Amb divuit anys s'embarca cap a Santiago de Cuba. En la relació de les "Llicències per a marxar a Amèrica", fa la petició el 6 d'agost de 1828, hi consta que com "natural de Mont-roig i veí de Sitges"; el destí inicial serà la casa comercial "Masó, Roig i Cia"⁶⁵.

El 26 de febrer de 1829 va tornar a tronar el canó a la Ciutadella de Barcelona. El Comte d'Espanya va fer executar per conspiració 11 homes, que segons deia aquell sàtrapa eren "*lanzados a la eternidad*". Després en vindrien d'altres. Era el regne del terror de Robespierre a Barcelona.

El 1829 també fou un any dur per a la pagesia. A partir del 21 de desembre de 1829 i durant més de deu dies hi ha una important glaçada que continua amb un hivern molt fred. El riu Ebre es va gelar. Antoni Pons Anguera escriu: "*En fin, de resultas de este*

---

⁶² "Historia de Escornalbou" d'Eduard Toda Güell, pàg. 142.

⁶³ El mestral, més conegut en aquestes contrades com a "serè".

⁶⁴ Text que l'alcalde de Mont-roig, Gaietà Romeu Benaprés, va enviar, el 6 de desembre del 1886, al "Ministerio de Gracia y Justicia" demanant que fos concedit un títol nobiliari a Antoni Ferratges Mesa.

⁶⁵ "Inventari de processos judicials i actuacions davant la cort del batlle" del Arxiu Històric de Sitges

*frio se hallaron muchos cadáveres. De tal frio este año fue abundante. Los comestibles muy cómodos, pero el frio mató muchos árboles y cosas de hortalizas*⁶⁶.

Deurien quedar encara algunes partides que actuaven pel seu compte o potser eren simplement lladregots que malviven en aquella situació de penúria. Llegim al “Diario de Barcelona”, del 27 de març de 1829, una causa judicial pendent “*principiada por el Bayle de la villa de Monroig... contra Tomas Vila (a) Pistol, Juan Mendoza (a) Chiu*⁶⁷, *presos en las Reales cárceles de esta ciudad, y Pedro Abelló (a) Llebot*⁶⁸, *ausente vecino de la espresada villa de Monroig, sobre haber robado la Real mensagería y viajantes que iban en ella cerca el barranco llamado el Estany Salat, en la mañana del ocho de enero del año prócsimo pasado...*”. Alguns d’aquests personatges els retrobarem a la Primera Guerra Carlina, la qual cosa fa suposar que també actuessin per altres motius. Podrien ser vestigis de l’anterior guerra.

Durant la Primera Guerra Carlina (1833-1840) hi ha un curiós personatge dit “lo vell Pistol”, que anava amb la boina vermella dels carlins que, de dia era pescador a l’Ametlla de Mar, i a la nit bandoler en aquell inhòspit camí del Coll de Balaguer. Era un d’aquells “bandolers de la manta”. Sembla que no el van capturar mai i va acabar vivint a Mallorca.

A aquest “Pedro Abelló” el tornarem a trobar més endavant, principalment en alguns fets de la Primera Guerra Carlina: el novembre de 1836 estarà confinat a Farena (Alt Camp); era “*capità del 7º Batalló del Camp de Tarragona*”⁶⁹. També el trobarem a la Segona Guerra Carlina. En aquest cas de l’any 1829, hi consta amb el renom de “Llebot”, però veurem més endavant que deu ser “Llebrot”. Ferran Jove Hortonedada cita a “cal Pere Abelló”, diu que era al carrer de l’Hospital fent veïnat amb cal Rajoler⁷⁰. També comenta que estava casat amb Magdalena Mendosa⁷¹.

Pau Abelló, possiblement germà o pare d’aquest, surt entre els mont-rogens presoners pels francesos en aquell terrible fet del 1811⁷².

Un altre dels tres de la colla d’assaltants és Tomàs Vila, dit “Pistol”. Casualment havíem trobat un Josep Vila, dit “Pistol” a la “Guerra del Francès”, era un dels afusellats pels francesos aquell 13 de juny de 1811 (dia de Corpus i de Sant Antoni de Pàdua). Podria ser el seu pare.

Cal suposar que l’altre component, Juan Mendoza dit “Chiu”, també seria de Mont-roig. Ferran Jové Hortonedada esmenta un “Joan Mendosa Pastor” el 1839⁷³. Possiblement fos germà de Magdalena Mendosa i, aleshores, cunyat del seu company Tomàs Vila, dit “Pistol”.

---

⁶⁶ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d’Antoni Pons Anguera (Associació d’Estudis Reusencs, 1988), pàg. 108.

⁶⁷ Com veurem més endavant, en els fets de la Primera Guerra Carlina, aquest renom de “Chiu” deu ser “Xim”. Veure “Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové, pàg. 330.

⁶⁸ Aquest citat “Pedro Abelló (a) Llebot” veurem que és Pere Abelló dit Llebot. És un cap de la Primera Guerra Carlina.

⁶⁹ “Déu, Rei i fam. El primer carlisme a Catalunya” de Pere Anguera, pàg. 273.

⁷⁰ “Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové Hortonedada, pàg. 116.

⁷¹ “Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové Hortonedada, pàg. 330.

⁷² “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre, pàg. 187.

⁷³ “Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové Hortonedada, pàg. 330.

El que el 1829 semblava un cas de bandidatge, després veurem que possiblement aquest era aleshores una d'aquelles escomeses precarlines.

A França mor el rei Lluís XVIII (1824) i el succeirà el seu germà Carles X. Aquest adoptarà una línia més autoritària que portarà a la Revolució de 1830. La revolta popular, als carrers de París, va dur a un canvi de règim. Amb el nou rei, Lluís Felip I, fill d'un cosí de Lluís XVI, hi va haver un estat burgès i més laic i liberal.

El 1830 hi comencen a haver partides de trabucaires. En endavant, el trabuc serà una arma prou utilitzada pels carlins. No era una arma de precisió, però disparada a una curta distància feia estralls, a més de l'esglai que generava la seva detonació. Amb aquesta arma un sol home podia enfrontar-se a un grup d'enemics.

El 24 de març de 1830 treuen a passejar per Reus una dona, dalt d'un ruc, amb el cap rapat i un cucurull pintat amb dimonis. El seu pecat fou "*haver venut durant la quaresma butlletes de confessar i combregar*"⁷⁴. A cada cantonada el pregoner cantava els seus pecats. Duia un rètol que deia: "*Por alcahueta y especuladora de cédulas de comunión*"⁷⁵.

Al març de 1831 són reclamats 11 homes de Mont-roig per malfactors⁷⁶. Crec que són molts per ser tan sols "malfactors"; deuriem formar part d'alguna partida precarlina.

El 26 de maig de 1831 és executada mitjançant garrot la granadina Mariana Pineda, de 26 anys, per haver teixit la bandera amb el lema "Ley, Libertad, Igualdad" que havia d'encapçalar un pronunciament antiabsolutista a Granada.

El 7 de juliol de 1831: "*A las 7 horas de la noche hizo un viento muy horroroso y duró hasta las 6 de la mañana del 8. Hizo mucho daño a las hubas y demás frutas*"⁷⁷.

Aquells crítics que s'havien sentit algun cop durant la "Guerra dels Malcontents" de "Mori Ferran VII i Visca Carles V" predeien una propera confrontació. Seria la Primera Guerra Carlina (1833-1840).

---

⁷⁴ "Comportament polític i actituds ideològiques al Baix Camp: 1808-1868" de Pere Anguera (Associació d'Estudis Reusencs, 1983), pàg. 80.

⁷⁵ Les dites "Cédulas de comunión" eren una mena de comprovant que s'havia de tenir per certificar que com a mínim havies confessat i combregat un cop a l'any. Principalment es donaven durant la Quaresma per certificar que s'havia anat a combregar. Era un control social, sobretot a les ciutats, on hi vivia massa gent per conèixer a tothom. Per saltar-se aquest control algú les imprimia clandestinament.

⁷⁶ "Déu, Rei i fam. El primer carlisme a Catalunya" de Pere Anguera (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995), pàg. 19

⁷⁷ "Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña" d'Antoni Pons Anguera, pàg. 111